FIL-QORTI TAL-MAĠISTRATI (MALTA)

MAĠISTRAT
DR. CAROLINE FARRUGIA FRENDO
B.A. (Legal and Humanistic Studies), LL.D.,
M.Juris (International Law), Dip. Trib. Eccl. Melit.

Avviż numru 336/2017 CFF

Dolceria Italiana Ltd
vs
John Pullicino

Illum 3 ta' Lulju 2023

Il-Qorti;

Rat ir-rikors Promotur ta' Dolceria Italiana (C 17590) fejn esponiet:

U tgħid għaliex m'għandekx tkun ikkundannat

Tħallasha s-somma ta' għaxart elef ewro (10,000 Euro) rappreżentanti prezz ta' makkinarju ossia catering convection oven, stainless steel oven stand, catering dough mixer u catering doughnut fryer lilek mibjugħa u konsenjati mis-soċjetà attriċi.

Bl-ispejjeż kompriżi dawk tal-ittra uffiċjali tal-4 ta' Lulju 2017 a tenur tal-Artikolu 166A tal-Kap 12 tal-Ligijiet ta' Malta u bl-imgħax legali b'effett mill-4 ta' Lulju 2017 sad-data tal-effettiv pagament kontra l-konvenut li huwa minn issa stess ngunt ghas-subizzjoni.

Il-Qorti tinnota li daħlet risposta tal-konvenut datata s-27 ta' Diċembru 2017 li tinsab a fol 6 tal-proċess, fejn espona:

1. Illi t-talba rikorrenti hi nfondata fil-fatt u fid-dritt stante li l-imsemmija soċjetà qatt ma biegħet u kkonsenjat l-oġġett msemmija lill-intimat;

l-konvenut fis-seduta tal-11 ta' Marzu 2022 eccepixxa wkoll li l-azzjoni odjerna hija waħda preskritta ai termini tal-Artikolu 2148(b) tal-Kodiċi Ċivili.

Rat ix-xhieda ta' John Muscat, Doris Muscat, Maxine Muscat, John Pullicino, Dexter Pullicino, Dr Noel Cutajar, Jonathan Zammit

Rat l-atti tal-kawża u d-dokumenti esibiti u cioè dok AM1, dok NC1, dok DP1, dok DP2, dok DP3, kopja ta' sentenza tal-Qorti tal-Appell (App. Civ 914/10), kopja tal-ittra uffiċjali li ġieb id-data tal-4 ta' Lulju 2017, kopji ta' ċekkijiet.

Ikkunsidrat

Illi qabel din il-Qorti tidhol fil-kwistjoni tal-każ, sejra tannalizza l-eċċezzjoni mqajma dwar il-preskrizzjoni f'dawn il-proċeduri u dan skont ma' hemm fl-artikolu 2148(b) tal-Kap 16 tal-Ligijiet ta' Malta. Illi fuq din il-kwistjoni din il-Qorti sejra tagħmel referenza għal dak li jgħid l-istess artikolu 2148 (b):

> ***2148:*** *L-azzjonijiet hawn taħt imsemmija jaqgħu bi preskrizzjoni bl-egħluq ta' tmintax-il xahar: L-azzjonijiet hawn taħt imsemmija jaqgħu bi preskrizzjoni bl-egħluq ta' tmintax-il xahar:*
>
> *(b) l-azzjonijiet ta' kredituri għall-prezz ta' merkanzija, oġġetti jew ħwejjeġ oħra mobbli, mibjugħa bl-imnut;*

Illi minn naħa tas-soċjetà attriċi qalet li dan il-bejgħ ma kienx wieħed bl-imnut iżda bejgħ ta' oġġetti għall-użu tal-istess John Pullicino u dan tal-ahhar qatt ma kien qal li l-oġġetti riedhom għat-tifel tiegħu.

Huwa wkoll fatt li meta l-Qorti tiddetermina li l-preskrizzjoni partikolari eċċepieta ma tkunx applikabbli għal każ in ezami, mhux il-kompitu tagħha li toqgħod tindaga u tara hija stess liema hija l-preskrizzjoni li taqa' fiha din l-azzjoni. Il-Qorti hija marbuta taht dak li jgħid l-artikolu 2111 tal-Kap 16 tal-Ligijiet ta' Malta fejn Il-qorti ma tistax *ex officio* tagħti effett għall-

preskrizzjoni, jekk din ma tiġix eċċepieta mill-parti interessata. Illi però fi kwalunkwe każ il-preskrizzjoni msemmija taht l-artikolu 2148 tal-Kap 16 tal-Ligijiet ta' Malta hija dik ta' tmintax-il xahar. Sejra ssir referenza għal kawża fl-ismijiet **Fenech Plant Hire Limited vs P. Montebello**, deċiża fit-13 ta' Marzu 2009 intqal hekk mill-Qorti tal-Appell:-

> "*Hu ben saldat fid-dottrina legali u fil-gurisprudenza illi meta tigi opposta l-preskrizzjoni l-konvenut ma ghandu ghalfejn jipprova xejn izjed hlief id-dekorriment taz-zmien. Jaggrava fuq l-attur illi jiddemostra illi dik il-preskrizzjoni ma kienetx ammissibbli ghall-fattispeci tal-kawza, jew, alternattivament, jekk applikabbli, li dik l-istess preskrizzjoni giet sospiza jew interrotta. Jinzel minn dan illi l-perkors li suppost kellha ssegwi l-ewwel Qorti kellu jkun dan:-*
>
> *(1) Ir-riċerka u l-verifika jekk il-preskrizzjonijiet eccepiti, jew xi waħda minnhom, kienux jew le opponibbli għat-talba;*
>
> *(2) F'każ ta' applikabilita` ta' xi waħda minnhom, jekk il-perijodu preskrittiv ġiex interrott għal motiv dedott mis-soċjetà attriċi;*
>
> *(3) Stabbilita din l-interruzzjoni, id-determinazzjoni tal-mument storiku li fih avverat.*"

Madanakollu, il-Qorti trid tara jekk hiex tal-fehma illi f'dan il-każ jgħoddux id-dispożizzjonijiet tal-Artikolu 2148(b) fejn jikkontempla l-preskrizzjoni ta' tmintax-il xahar. Illi għalhekk din il-Qorti trid tara jekk fil-fatt dak li huwa mitlub mis-soċjetà attriċi jaqax taħt dak li hemm fl-artikolu 2148(b) tal-Kap 16 tal-Ligijiet ta' Malta. Illi ma' dan il-punt huwa marbut mal-fatt jekk dan il-bejgħ kienx wieħed bl-imnut jew le għaliex dan jkollu effett fuq l-eċċezzjoni mressqa fuq il-preskrizzjoni.

Il-Qorti tagħmel referenza għal dak li hemm fl-artikolu 2137 tal-Kap 16 li jgħid li 'bla ħsara ta' dispożizzjonijiet oħra tal-Liġi, il-preskrizzjoni ta' azzjoni tibda minn dak inhar li din l-azzjoni tista' tiġi eżerċitata mingħajr ma jittieħed qies tal-istat jew tal-kondizzjoni tal-persuna li lilha din l-azzjoni tmiss u dan b'applikazzjoni tal-prinċipju li z-żmien preskrittiv jgħaddu biss minn dakinhar li jkun tnissel id-dritt jew setgħet tinbeda l-azzjoni. Dan il-prinċipju huwa mibni fuq il-massima li *action non natae non praescribititur* (John Grech vs Ivan Mifsud et Prim Awla deċiża fl-1 t'April 2003).

Illi wara li ġie determinat taht liema artikolu tal-Liġi l-azzjoni tista' tkun preskritta issa irid jiġi kunsidrat jekk il-konvenut bħala l-eccipjent tal-preskrizzjoni f'dan il-każ, tax effett lill-preskrizzjoni minnu eċċepieta billi segwa l-proċedura rikjesta *ad validitatem* mill-Artikolu 2160 tal-Kodiċi Ċivili. Illum dan l-Artikolu jistipula illi:-

> *(1) Il-preskrizzjonijiet imsemmija fl-artikoli 2147, 2148, 2149, 2156 u 2157, m'għandhomx effett jekk il-partijiet li jeċċepuhom, ma jagħtux ġurament minn jeddhom waqt il-kawża li mhumiex debituri, jew li ma jiftakrux jekk il-ħaġa ġietx imħallsa.*

L-imsemmi l-Artikolu 2160 kif emendat bis-saħħa tal-emendi ġew introdotti bl-Att I tal-2017 u immedjatament wara, bl-Att VIII tal-2017. Illi din il-kawża gie intavolata f'Novembru tas-sena 2017 fejn l-Att I daħal fis-sehh nhar it-13 ta' Jannar 2017 u l-Att VII tal-2017 daħal fis-seħħ nhar l-24 ta' Frar 2017. Illi għalhekk dawn l-emendi kienu fis-seħħ meta ġiet intavolata din il-kawża. Illi kif gie ritenut fis-sentenza riċenti fl-ismijiet **P&S Limited et vs Noel Zammit et**, deciza fis-16 ta' Frar 2018 mogħtija mill-prim'awla tal-Qorti Ċivili, fejn ġie trattat l-emendi li saru fl-Artikolu 2160:-

> *"… l-eċċezzjoni taħt artiklu 2156(f) u (d) tal-Kodiċi Ċivili ma tirnexxix għas-sempliċi raġuni li jkunu għaddew ħames snin. It-terminu imsemmi fir-rigward tal-artikli 2156(d) u (f) tal-Kodiċi Ċivili huwa biss wieħed u mhux l-uniku ingredjent biex tirnexxi din id-difiża. Dak li jiddisponi dan l-artiklu jrid ikun abbinat mal-ingredjent l-ieħor kumulattiv ta' natura proċedurali, li jikkommina l-artiklu 2160 (1) tal-Kodiċi Ċivili."*

Illi għalhekk f'dan il-każ l-applikazzjoni tal-artikolu 2160 tal-Kap 16 tal-Ligijiet ta' Malta japplika minħabba li dawn il-proċeduri seħħew wara li daħal fis-sehh il-proċedura msemmija fl-artikolu 2160 tal-Kap 12 tal-Ligijiet ta' Malta. Illi madankollu, il-Qorti hija marbuta li tapplika dak li hemm fil-Liġi u għalhekk irid jidher biċ-ċar jekk fil-fatt l-istess konvenut qalx fix-xhieda tiegħu li dan l-ammont mhux dovut jew inkella li ma jiftakarx li għandu jagħti dan l-ammont. Illi ladarba jiġi stabbiliet dan il-punt, allura l-Qorti tkun tista' tgħaddi sabiex tara jekk fil-fatt l-artikolu 2148(b) minnu kjamat meta eccepixxa l-preskrizzjoni japplikax f'dan il-każ jew le.

Illi mix-xiehda tal-istess konvenut li ta permezz ta' affidavit qal (a fol 35) qal li kien mar ma' ibnu biex jiġbor dan il-makkinarju u jiċħad li b'xi mod kien għamel xi ftehim fuq xi ħlas jew inkella addirittura li akkwista xi makkinarju

għalih. Kompla jgħid li kien ibnu li għamel ftehim magħhom u mhux hu rigward il-ħlas ta' dan il-makkinarju. Illi minn dan ir-riassunt joħroġ biċ-ċar li kien hemm ċaħda minn naħa tiegħu li huwa kellu jagħti xi ammont. Illi għalhekk ghal dak li huwa mitlub fl-artikolu 2160 tal-Kodiċi Ċivili din il-parti hija konfermata u għalhekk il-Qorti issa tista' tidhol fil-kwistjoni jekk kienx hemm preskrizzjoni għal dak li jirrigwarda l-artikolu 2148 (b) tal-Kodiċi Ċivili.

Illi l-kwistjoni kollha li tqajmet hija dwar jekk dan il-bejgħ kienx wieħed bl-imnut jew inkella kif qalet is-soċjetà attriċi li dan il-bejgħ kien wieħed għal użu personali ta' John Pullicino. Illi f'dan il-każ iridu jiġu trattati żewġ aspetti u cioè jekk dan il-bejgħ kienx wieħed bl-imnut u meta kellu jibda z-żmien sabiex tiġi kunsidrata li għadda t-terminu għal preskrizzjoni.

Bejgħ bl-Imnut

Illi għandu jingħad li bejgħ bl-imnut ma hemmx definizzjoni fil-liġi u għalhekk kellhom ikunu l-Qrati tagħna li jagħtu definizzjoni tagħha. Illi fil-kawża *in re* **Grazio Debattista v. Michele Galea** (Qorti tal-Kummerc, 23 ta' Mejju, 1961) il-bejgħ kien jirrigwarda kumpressur tal-arja li ġie kkonsenjat lill-konvenut. Għal-finijiet ta' preskrizzjoni kienet qamet il-kwistjoni dwar jekk il-bejgħ kienx wieħed bl-imnut. Il-qorti kienet ikkonkludiet li l-bejgħ ma kienx bl-imnut u li għalhekk il-preskrizzjoni applikabbli kienet dik ta' hames snin mhux ta' tmintax-il xahar. Il-qorti kienet spjegat li l-liġi tagħna, li tirrigwarda l-preskrizzjoni fir-rigward ta bejgħ bl-imnut ex Art. 2148(b) tuża l-kliem "*ta' kredituri*" u mhux "*ta' kummerċjanti*"; ma tużax il-kliem "*merci*" (ossia, merkanzija) biss, imma żżid ukoll il-kliem "*oġġetti jew ħwejjeġ oħra mobbli*"; u ma tużax il-kliem "*mibjugħa lil persuna li ma jeżerċitawx il-kummerċ*" imma tuża l-kelma "*bl-imnut*". Spjegat li allura skont il-liġi tagħna wieħed għandu jara biss jekk l-operazzjoni kienitx għall-ingrossa jew bl-imnut, billi l-liġi tagħna tikkunsidra biss il-bejgħ ta' ħwejjeġ fuq indikati fiha nfisha u l-kwantitattiv fornit biss. Żiedet tgħid li bl-użu tal-kliem "*bl-imnut*" jidher ċar li tikkontempla lil dawk kollha, kummercjanti jew le, li jbiegħu oġġetti ta' konsum ta' kuljum, tant lil min hu kummercjant, kemm lil min mhux. Kompliet tispjega illi l-espressjoni "*bl-imnut*" talludi bilfors għal ħwejjeġ żgħar; u li dan – li haġa tkun ta' entità żgħira – kien il-motiv li ġiegħel lill-leġislatur jistabbilixxi preskrizzjoni qasira, billi mhix haġa solita, u lanqas li wieħed għandu jistenna, li min ibiegħ jagħti kreditu għal żmien twil f'bejgħ ta' ħwejjeġ żgħar. Qalet li l-bejgħ ta' kumpressur ma jistax jiġi kkunsidrat bħala haġa żgħira ta' konsum ta' kuljum u għalhekk ma jistax jitqies bħala bejgħ bl-imnut.

Kif ukoll fil-kawża *in re* **Joseph Aquilina et noe v. Charles Camilleri** (Appell Inferjuri, 17 ta' Novembru, 2004) il-bejgħ kien jirrigwarda magna ta' karozza lill-konvenut. Il-konvenut argumenta illi dan kien bejgħ bl-imnut in kwantu l-magna inxtrat ghall-uzu personali tiegħu. L-atturi argumentaw illi l-bejgħ ta' magna ta' vettura mhix xi haga ta' kuljum u li tul ħajtu bniedem jixtri oġġett bhal dan ftit drabi biss. Il-Qorti tal-Appell Inferjuri ikkonkludiet illi ladarba l-magna hija ta' karozza, huwa preżunt li din inxtrat għal uzu ta' kuljum u biex isservi l-ħtiġijiet personali tal-konvenut u allura jikkwalifika bhala bejgħ bl-imnut. "*Dan it-tip ta' bejgħ ma jista' qatt jiġi kkonsidrat bħala wieħed bl-ingrossa, anke tenut rigward tal-ammont involut.*

Fil-kawza *in re* **Geranzio Azzopardi v. Carmelo Bezzina et** (Prim' Awla, 28 ta' Jannar, 2010) il-bejgh kien jirrigwarda vettura kummercjali li tintuza ghall-gbir tal-iskart domestiku u fejn il-prezz pattwit kien jinkludi l-kuntratti ghall-gbir ta' skart domestiku li kien jingarr b' tali vettura. Il-Qorti kkonkludiet li dan ma kienx bejgh bl-imnut: "*Il-liġi tagħna ma tagħmilx distinzjoni bejn bejgħ bl-imnut u bejgħ bl-ingrossa. Din id-distinzjoni evolviet permezz tal-ġurisprudenza fejn kien stabbilit il-kriterju distintiv ewlieni bejn il-bejgħ bl-imnut u l-bejgħ bl-ingrossa. Infatti fejn il-prezz reklamat huwa għal merce destinata biex terġa' tinbiegħ jew inkella biex tinħadem f'oġġett ieħor (Vol.XXIII.I.909) jew fejn isir bejgħ lil persuni li jagħmlu negozju mill-merce mibjugħa fi kwantità apprezzabbli, allura dak huwa l-bejgħ bl-ingrossa ("Borg vs Bonello et noe et" – Appell Civili – 22 ta' Gunju 1970). Min-naħa l-oħra il-bejjiegħ bl-imnut vende per lo più a compratori e in piccole quantità misurata al bisogno di costoro (Vol.XXI.III.235 ; Vol.XXI.I.406 u "Grech vs Spiteri et" – Appell – 25 ta' Mejju 2001). Dan premess, meta din il-Qorti tqis il-vendita de quo, taħt l-ebda ċirkostanza, ma jirriżultalha li dak in kwistjoni kien bejgħ bl-imnut sabiex tista' tiġi invokata l-preskrizzjoni skont l-Artikolu 2148(b) tal-Kap. 16. Fil-każ de quo, il-bejgħ kien dak ta' vettura kummerċjali li tintuża fil-ġbir ta' skart domestiku li kien jinġarr minn dik il-vettura. Li allura jfisser li da ma kienx il-każ ta' bejgħ ta' oġġett ta' konsum ta' kuljum jew oġġett che si vende per lo più a compratori e in piccole quantità misurata al bisogno di costoro. Il-preskrizzjoni għandha tingħata interpretazzjoni restrittiva u għalhekk jekk ikun jeżisti xi dubju dwar l-applikabilità taż-żmien preskrittiv, dak id-dubju għandu jmur kontra min ikun eċċepixxa l-preskrizzjoni.*"

Fil-kawza *in re* **Brincat's Co Ltd v. JDS Limited** (Appell Inferjuri, 16 ta' Marzu, 2018) in-negozju kien semplici bejgh ta' bicca ghodda (*spraygun*) biex tintuza mill-konvenuta appellata fix-xoghol taghha ta' produzzjoni ta' ghamara. Kien negozju ta' darba. Il-ligi taghna hi differenti minn dik Taljana

li fl-artikolu 2955(5) tal-Kodici Civili tistipula perjodu ta' sena fir-rigward tad-dritt "*dei commercianti per il prezzo delle merci vendute a chi non ne fa commercio*". Il-Qorti tal-Kassazzjoni Taljana fis-sentenza 26433/14 qalet: "*Non rientrano nell'ambito di applicazione della norma la vendita di cose destinate ad attività produttiva o al commercio al minuto. Pertanto, la giurisprudenza esclude l'applicabilità della presunzione presuntiva qualora il compratore le destini al commercio con attività di scambio.*" Il-ligi Maltija ma taghmilx distinzjoni bejn bejgh lill-konsumatur jew bejgh lill-kummercjant biex juzah ghall-attivita produttiva tieghu. Inoltre, ma rrizultax li l-venditur kien qieghed jagixxi bhala grossista, bhal perezempju bejgh bi prezz ta' *wholesale*. Fil-fehma tal-qorti l-prezz ta' €1,272.13c ma kienx irendi l-bejgh bl-ingrossa. Hawn diversi konsumaturi li jixtru ghodda u oggetti b'dak il-prezz ghalkemm ma jkunux fil-kummerc. Il-qorti ghalhekk kienet ikkonkludiet li ghandha tapplika l-preskrizzjoni skond l-Art. 2148(b) tal-Kodici Civili.

F'dan il-każ, l-oġġett kien bejgħ ta' diversi makkinarji li jintużaw għal produzzjoni ta' ikel għal konsum. Illi skont l-istess soċjetà attriċi dan il-makkinarju nbiegħ ghas-somma ta' għaxart elef (10,000 ewro) lil John Pullicino. Illi s-soċjetà attriċi kienet hi stess tuża dan il-makkinarju għal produzzjoni. Illi minħabba li ma baqgħetx tagħmel dan ix-xogħol riedet tbiegħ dan il-makkinarju. Illi jidher minn dan il-fatt li s-soċjetà attriċi ma kienitx waħda li tbiegħ il-makkinarju bħala ġeneru tal-kummerċ tagħha. Illi però kienet deċiżjoni li dan il-bejgħ kien wieħed li ma kienx għad hemm użu tagħhom. Illi ta' min jinnota li dawn l-oġġetti mhumiex xi oġġett li għandu għal użu ta' kuljum għal konsumatur iżda għal skop ta' produzzjoni ta' prodotti li jinħargu mill-użu ta' dan il-makkinarju. Illi tali prezz miftiehem dwar il-bejgħ u l-oġġetti minnhom infushom, il-Qorti ma tistax tara kif li huma oġġetti mibjugħa bl-imnut kif qiegħed jallega l-istess konvenut. Illi dan il-makkinarju huwa destinat għal użu ta' produzzjoni li minnhom infushom mhux għal xi hadd sabiex jagħmel użu minnhom għal kuljum iżda immirati għal użu kummerċjali tagħhom.

Hawnhekk, u bħala eżempju, fil-kawża *in re* **Grazio Debattista v. Michele Galea** (kwotata fuq) fejn ingħad li l-bejgħ ta' kumpressur ma jistax jiġi kunsidrat bħala ħaġa żgħira ta' konsum ta' kuljum u għalhekk ma jistax jitqies bħala bejgħ bl-imnut. Illi f'dan il-każ il-Qorti l-bejgħ ta' dawn l-oġġetti ma jistax jitqies bħala wieħed żgħir. Ġeneralment, biex wieħed jasal ħalli jiddetermina jekk bejgħ sarx bl-imnut inkella bl-ingrossa wieħed għandu jħares lejn il-bejgħ partikolari u l-għamla tiegħu (ara P.A. **25.4.1964** fil-kawża fl-ismijiet ***Delia noe vs Testaferrata Abela*** (Kollez. Vol: **XLVIII.ii.959**)

Normalment, biex bejgħ jitqies bl-imnut, irid jidher li tali bejgħ kien wieħed magħmul lil konsumatur għall-użu personali tiegħu, filwaqt li, tradizzjonalment, il-bejgħ bl-imnut jingħaraf minn bejgħ bl-ingrossa billi f'dan tal-aħħar il-bejgħ isir lil xerrej li jkun sejjer jagħmel negozju bi jew minn fuq il-ħaġa mixtrija (Kumm. **5.6.1951** fil-kawża fl-ismijiet ***Ċini vs Debono*** (Kollez. Vol: **XXXV.iii.613)**. Imma din m'hijiex regola inflessibbli, minħabba li grossista jista' jagħmel bejgħ bl-imnut, ukoll fejn ix-xerrej ikun kummerċjant ieħor. Madankollu, meta wieħed iqis għamla ta' negozju bħal dak li għamlu bejniethom is-soċjetà attriċi u l-konvenut, wieħed ma jsibx li dan jikkwalifika bħala bejgħ bl-imnut.

Illi minn dak li ntqal hawn fuq, il-preskrizzjoni eċċepieta f'dan il-każ ma tapplikax kemm mill-fatti li ħarġu f'dan il-każ. Illi kif ingħad il-Qorti hija marbuta minn dak li joħroġ mill-artikolu 2111 tal-Kodici Civili kif intqal diversi drabi mill-Qrati taghna fejn fil-kaz **Ronald Naudi v. Unispeed Shipping and Forwarding Ltd** (Prim'Awla, 26 ta' Gunju, 2003) fejn intqal:

> "*Minhabba dak li jipprovdi l-artikolu 2111 tal-Kap 16, il-Qorti hija marbuta li tqis biss il preskrizzjoni speċifika mressqa mill-imharrek u ma tistax minn rajha tqis li jezisti terminu preskrittiv iehor (ukoll jekk dan jezisti), ghaliex, jekk isir dan, il-Qorti tkun qegħda tindaħal u tissupplixxi ghall-parti eccipjenti f'materja odjuza li fiha ma tistax tieħu inizzjattiva*"

Illi għalhekk din il-Qorti qegħda tiċħad l-eċċezzjoni mqajma mill-konvenut li l-azzjoni hija preskritta ai termini tal-artikolu 2148 (b) tal-Kodiċi Ċivili.

Fuq il-mertu

Is-soċjetà attriċi tikkontendi li l-ammont ta' għaxart elef ewro huwa dovut lilha għal bejgħ tal-oġġetti in kwistjoni fuq dan il-każ. Min-naħa tal-konvenut huwa jinnega li huwa għandu jagħti dan l-ammont għal sempliċi raġuni li huwa qatt ma kien ftiehem magħhom fuq prezz jew għax-xiri ta' dawn l-oġġetti. Illi mill-provi mressqa mis-soċjetà attriċi hemm biss ix-xhieda tal-istess persuni involuti fis-soċjetà attriċi fejn spjegaw kif sar il-bejgħ, il-prezz miftiehma u anki minn fejn ittieħdu. Illi ma ġie esebiet ebda dokument li juri li ġie iffirmat xi haġa bejn il-partijiet li juri dawn l-oġġetti kienu qeghdin jinbiegħu. Illi minn naħa l-oħra l-unika referenza li sar minn naħa tal-konvenut kien li l-ftehim kien sehh bejn ibnu u s-soċjetà attriċi u mhux miegħu. Illi għandu jingħad li l-Qorti kif ġie affermat fis-sentenza fl-ismijiet

Maria Stella Borg vs Joseph Cassar et deċiża nhar il-ħamsa w għoxrin (25) t'April, 2002, mill-Prim' Awla tal-Qorti Ċivili:-

> ***"Il-gudikant, fil-kamp civili, ghandu jiddeciedi fuq il-provi li jkollu quddiemu, meta dawn jinducu fih dik ic-certezza morali li kull tribunal ghandu jfittex, u mhux fuq semplici possibilitajiet; imma dik ic-certezza morali hija bizzejjed, bhala li hi bazata fuq il-preponderanza tal-probabilitajiet. U dan ghad-differenza ta' dak li japplika fil-kamp kriminali, fejn il-htiega trid tirrizulta minghajr ma thalli ebda dubju ragonevoli."***

Għal dak li huwa apprezzament tal-provi, l-kriterju determinanti m'huwiex jekk il-ġudikant assolutament jemminx dak li jkun ġie spjegat lilu, iżda jekk dawk l- ispjegazzjonijiet humiex verosmili fiċ-ċirkostanzi svarjati tal-hajja (**Borg vs Bartolo**– Appell Inferjuri – 25 ta' Gunju, 1980). Il-grad ta' prova rikjest fil-kamp ċivili huwa dak li biżżejjed li jkun inissel ċertezza morali f'moħħ il-ġudikant li tkun indotta minn preponderanza ta' provi meqjusa fuq bilanċ ta' probabilitajiet (**Caruana vs Laurenti** – Prim'Awla tal-Qorti Ċivili – 8 t'April, 1994; **Borg vs Manager ta' l-Intrapriza tal-Halib** – Prim'Awla tal-Qorti Ċivili – 17 ta' Lulju, 1981; **Vassallo vs Pace** - Vol.LXX.II.144 u **Zammit vs Petrococchino** – Appell Kummerċjali – 25 ta' Frar, 1952).

Kif ingħad fis-sentenza mogħtija mill-Qorti tal-Appell Sede Inferjuri nhar it-tmienja w ghoxrin (28) t'April, 2004, fl- ismijiet **Emanuel Ciantar vs David Curmi noe**:-

> ***"Fil-kamp civili l-piz tal-prova huwa mixhut fuq min jafferma fatt, u mhux fuq min jinnegah. B'danakollu, f'kawza civili, d-dolo jista' jigi stabbilit anke permezz ta' presunzjonijiet w indizji, purke s'intendi jkunu serji, precizi u konkordanti, b'tali mod li ma jhallu l-ebda dubju f'min hu msejjah biex jiggudika.***
>
> ***Huwa ben maghruf, f'materja konsimili, li mhux kwalunkwe konflitt, kontradizzjonijiet jew inezattezzi fil- provi, ghandhom ihallu lill-Qorti f'dak l-istat ta' perplessita` li minhabba fihom, ma tkunx tista' tiddeciedi b'kuxjenza kwieta jew jkollha b'konsegwenza taqa' fuq ir-regola ta' in dubio pro reo***.

Fil-kamp ċivili, għal dak li hu apprezzament tal-provi, l-kriterju ma huwiex dak jekk il-ġudikant assolutament jemminx l-ispjegazzjonijiet mghotija lilhu

imma jekk dawn il-fatti humiex tali li huma verosimili għal dak li gara. Illi għalhekk dan il-prinċipju tal-bilanċ tal-probabilitajiet marbuta mal-fatti huma l-bażi tal-azzjoni azzjoni ċivili. Dan għad-differenza ta' dak li japplika fil-kamp kriminali, fejn il-ħtija trid tirriżulta mingħajr ma tħalli dubju raġonevoli.

Il-Provi

Illi mill-affidavit ta’ John Muscat semma li l-ftehim mal-konvenut kien li jieħu dan il-makkinarju u jħallashom is-somma ta’ għaxart elef ewro. Illi dan l-ammont kellu jitnaqqas minn somma ikbar li l-istess soċjetà attriċi kellha tagħti lil Golden Harvest u dan skont kif kien qallu l-istess John Pullicino. Kompla jgħid li x’kien il-ftehim bejn Golden Harvest u John Pullicino ma kienx jaf. Minn naħa tal-mara ta’ John Muscat, Doris Muscat ikkonfermat biss li hija kienet taf li r-raġel tagħha kien biegħ dan il-makkinarju imma hi ma kienitx involut fih dan in-negozju. Kien hemm ftehim li l-ammont kellu jitnaqqas minn dak dovut lil Golden Harvest iżda wara saru jafu li minn dan kollu ma kien hemm xejn. Illi mill-istess affidavit ta’ Maxine Muscat, li tiġi t-tifla tas-sidien tas-socejta attrici, qalet li hija kienet taf b’dan l-arranġament u ħareġ ukoll li fl-1 t’April 2017 omma kinet irrekordjat il-konversazzjoni bejna u John Pullicino fejn semma li kien sejjer iħallas l-10,000 ewro hu.

Min-naha tal-konvenut John Pullicino fejn innega kollox li kellu jagħti xi flus lis-soċjetà attriċi għal sempliċi raġuni li huwa kien mar ma’ ibnu sabiex jieħdu dawn l-oġġetti u ma kienx jaf x’kien il-ftehim dwar hlas li kien hemm bejn ibnu u John Muscat. Huwa wkoll ċaħad li kien ikkonferma li sejjer iħallas xi flus jew inkella li kien hemm xi ammont li kellu jitnaqqas minn dak li kellu jieħu minn għand il-Golden Harvest. Min-naha ta’ Dexter Pullicino qal li huwa kien għamel in-negozju mas-soċjetà attriċi u mhux missieru. Illi skont il-ftehim li kien hemm huwa kien ħallas kollox dak li kien dovut għal dan il-makkinarju.

Illi mill-assjem tal-provi hemm divergenza kbira bejn iż-żewġ kontendenti f’dawn il-proċeduri fejn parti qegħda titlob għal dan il-ħlas waqt li l-parti l-oħra tgħid li hi m’għandha x’taqsam xejn u lanqas huwa dovut. Illi għalhekk minn dan kollu, l-Qorti għandha diffikulta sabiex tasal għal fatt ta’ eżatt x’ġara fid-dawl ta’ dawn iċ-ċirkostanzi. Kif intqal hawn fuq, sabiex il-Qorti tista’ tasal għal konklużjoni jkun il-każ li f’kawża ċivili, d-dolo jista' jiġi stabbilit anke permezz ta' presunzjonijiet w indizji, purke s'intendi jkunu

serji, preċiżi u konkordanti, b'tali mod li ma jħallu l-ebda dubju f'min hu msejjaħ biex jiġġudika.

Illi kif diġà ingħad hemm żewġ verżjonijiet tal-fatti f'dan il-każ u għalhekk il-Qorti trid tasal sabiex tieħu deċiżjoni minn ċirkostanzi oħrajn. Illi s-soċjetà attriċi esebieti *recording* ta' konversazzjoni fejn jissemma ammont ta' għaxart elef. Illi meta l-istess konvenut xehed in kontro-eżami fuq dan ir-recording huwa qal li l-leħen li kien jinstema fuq ir-recording kien tiegħu. Illi f'dan ir-recording il-konvenut jinstema jgħid li l-għaxart elef kien se jħallashom hu meta kien jirċievi l-flus tal-Golden. Illi l-Qorti tinnota li f'dak li qal fl-istess affidavit tiegħu u dak li xehed tin kontro-eżami kien hemm differenza kbira. Illi fl-affidavit tal-istess konvenut qal li huwa ma kienx involut f'dan in-negozju iżda kien għamel kollox it-tifel. Illi huwa kien biss mar mat-tifel tiegħu sabiex jiġbor dawn il-makkinarju. Huwa żied jgħid li f'ebda hin ma kien qal li huwa kien sejjer iħallas xi ammont meta kien fil-ħanut. Illi din il-parti ġiet kontradetta mill-istess *recording* li ġie esebieti fejn huwa stess kien ikkonferma li sejjer iħallas l-għaxart elef. Illi f'ebda parti mill-istess *recording* ma jidher li huwa semma li kien it-tifel tiegħu li għandu x'jagħti lis-soċjetà attriċi. Illi in kontro-eżami tiegħu stess, semma li huwa qatt ma kien rahom dawn il-makkinarju li suppost xtara però ftit wara reġa' biddel il-verżjoni tiegħu li kien mar ma ibnu sabiex iġorrhom (a fol 42). Meta ġie konfrontati dwar li qalilhom li kien se jħallas hu ġewwa l-ħanut, dan innegah u qal li hu ma kellu x'jaqsam xejn (a fol 44). Illi anki wara baqa' jinnega li huwa kellu jagħti xi flus fuq dan il-makkinarju.

Illi minn dak li rat din il-Qorti dwar il-verżjoni tal-fatti tal-istess konvenut u mill-istess *recording,* tara li fil-fatt li huwa kien jaf ben tajjeb x'kien dan in-negozju. Illi tant kien jaf li kien qal li sejjer iħallas dan l-ammont li kien dovut. Ma kienx jagħmel sens dak li huwa qal fejn l-ewwel innega li kien qal li l-ammont kien dovut u mill-istess recording hemm verżjoni totalment differenti. Illi bla dubju ta' xejn, dan il-makkinarju ġie mibjugħ u kien l-istess konvenut li kien sejjer jagħmel tajjeb għalih u l-verżjoni mgħotija mill-atturi hija aktar verosmili għal dak li verament gara.

Decide:

Għal dawn ir-raġunijiet, il-Qorti qiegħda taqta' u tiddeċiedi l-kawża billi:

Tiċħad l-eċċezzjoni ulterjuri tal-preskrizzjoni mqajma mill-konvenut u ssib li l-azzjoni tal-attur m'hijiex milquta mill-preskrizzjoni taħt l-artikolu 2148(b) tal-Kodiċi Ċivili;

Tiċħad l-eċċezzjonijiet kollha l-oħrajn tal-konvenut għaliex m'humiex mistħoqqa fil-fatt u fid-dritt;

Tilqa' t-talba attriċi u tikkundanna lill-konvenut biex iħallas lill-attur is-somma ta' għaxart elef euro (€10,000), flimkien mal-imgħaxijiet legali b'seħħ mil-4 ta' Lulju 2017, sal-jum tal-ħlas effettiv inkluż l-ispejjeż tal-ittra uffiċjali ai tenur tal-Artikolu 166A; u

Tordna li l-konvenut iħallas ukoll l-**ispejjeż tal-kawża.**

Dr. Caroline Farrugia Frendo
Maġistrat

Deputat Reġistratur